

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi kaksivuotisen esiopetuksen kokeilusta sekä varhaiskasvatuslain muuttamisesta (VN/2741/2020)

Henkilöstön saatavuus

Kokeilun otanta suoritettaisiin laissa määriteltyjen periaatteiden mukaan siten, että kokeiluun osallistuisi 5-vuotiasta lapsiväestöä edustavasti sekä suomen-, ruotsin- että saamenkielisiä kuntia eri maantieteellisistä sijainneista ja eri kuntatyypeistä. Lisäksi todetaan, että kokeilun myötä myös kysyntä osa-aikaista varhaiskasvatusta kohtaan voi lisääntyä.

Kokeilussa on tarpeen arvioida kielellisesti ja alueellisesti varhaiskasvatuksen opettajien tarvetta.

Tällä hetkellä kelpoisista varhaiskasvatuksen opettajista on pulaa koko Suomessa (Ammattibarometri 3/2020), joten myös kaksivuotisen esiopetuskokeilun yhteydessä on mahdollista, että kelpoisia varhaiskasvatuksen opettajia ei saada rekrytoitua riittävästi. Kokeilu ei saa aiheuttaa tilannetta, jossa kelpoisten varhaiskasvatuksen opettajien saatavuus entisestään pahenee laadukkaan varhaiskasvatuksen toteuttamisen osalta.

Sosionomi (AMK) taustaisella varhaiskasvatuksen opettajalla oli vuoteen 2004 asti mahdollista hankkia kelpoisuus esiopettajan tehtävään. Vuonna 1998 uudistettuun opetustoimen henkilöstön kelpoisuusasetukseen kirjattiin, että opetusryhmälle, johon ei kuulu perusopetuksen oppilaita, esiopetusta on kelpoinen antamaan henkilö, joka on suorittanut sosiaaliskasvattajan tutkinnon ja on työskennellyt vähintään vuoden varhaiskasvatuksen työtehtävissä sekä on suorittanut ennen vuotta 2004 opetusministeriön hyväksymät 15 opintoviikon laajuiset esiopetuksen opinnot. Voimassa olevan lainsäädännön perusteella varhaiskasvatukseen suuntautuneen sosionomi (AMK) tutkinnon suorittaneella ei ole mahdollisuutta saada kelpoisuutta esiopetuksen tehtäviin.

Nykyisen lainsäädännön mukaan sosionomi (AMK) taustainen varhaiskasvatuksen opettaja joutuu suorittamaan 3 vuoden (180 op) kasvatustieteen kandidaatin tutkinnon saadakseen kelpoisuuden toimia esiopetusryhmän varhaiskasvatuksen opettajana.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on jakanut erityisavustusta jatkuvan oppimisen hankkeisiin, joilla vastataan osajapulaan nopeavaikutteisilla toimenpiteillä. Sosionomi (AMK) taustaisille varhaiskasvatuksen opettajille tulee pikaisesti mahdollistaa esiopetuksen opintojen suorittaminen ministeriön erityisavustuksen turvin. Toimenpide vastaa ministeriön tavoitteisiin nopeavaikutteisten koulutuskokonaisuuksien toteuttamisesta.

Koulutusmahdollisuuden avaamisella turvataan kelpoisuusehdot täyttävän henkilöstön parempi saanti ja estetään alan henkilöstön vaihtuvuutta. Toimenpiteellä voidaan vahvistaa myös varhaiskasvatusalan veto- ja pitovoimaa urakehitystä parantamalla. Kokonaisuutena kaikki edellä mainittu vahvistaisi lapsen edun ensisijaisuutta.

Lisäksi tulee arvioida esiopetukseen tarvittavan oppilashuollon henkilöstön riittävyys. Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen tueksi tarvitaan varhaiskasvatuksen kuraattoreita ja muita erityistyöntekijöitä.

Säädöspohjan kokonaisarviointi

Kuten luonnoksen yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan, esiopetus on erilaisesta lainsäädäntöpohjastaan huolimatta osa suomalaista varhaiskasvatusjärjestelmää. Laadukkaan ja yhdenvertaisen esiopetuksen toteuttamisen tueksi kunnat kokevat tarvitsevansa nykyistä selvemmit säädökset. Lainsäädännöltä kaivataan selkeät reunaehdot esiopetuksen ja täydentävän varhaiskasvatuksen järjestämiselle.

Kokeilua on siten syytä arvioida, olisiko esiopetusta tarkoituksenmukaisempaa toteuttaa osana varhaiskasvatusta.

Palveluohjauksen tarve

Luonnoksen yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan, että kokeilu saattaa lisätä perheiden palveluohjauksen tarvetta. Ohjauksesta ja neuvonnasta on säädetty mm. varhaiskasvatuslain 16 §:ssä. Käytännössä kunnissa ohjauksen tavat ja toteuttajat vaihtelevat suuresti. Lisäksi varhaiskasvatuksen palveluohjauksen ohjeistukset ovat niukat (CHILDCARE – tutkimushanke 1/2019).

Kokeilussa on arvioitava palveluohjauksen/ohjauksen ja neuvonnan kehittämistarpeet. Perheiden ja lasten tarpeisiin vastaaminen tulevaisuudessa voi olla haastavaa, jos yhtenäistä näkemystä palveluohjauksen tehtävästä ja toteuttamisesta ei ole ja jos palveluohjausta ei tehdä ilman siihen varattua ammattitaitoista henkilöstöä.

Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry

Marjo Katajisto
erityisasiantuntija

Tero Ristimäki
puheenjohtaja